

УДК (UDC) 94 (498) "1920/1940"

DOI: [https://doi.org/10.33782/eminak2024.3\(47\).738](https://doi.org/10.33782/eminak2024.3(47).738)

EDUCATION AND SCIENTIFIC ACTIVITY IN THE ENVIRONMENT OF UKRAINIAN POLITICAL EMIGRATION IN ROMANIA (1920-1940)

*Valeriy Vlasenko*¹, *Nataliia Lobko*²

Sumy State University (Sumy, Ukraine)

¹ e-mail: v.vlasenko@yur.sumdu.edu.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2220-2239>

² e-mail: n.lobko@yur.sumdu.edu.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3401-7295>

ABSTRACT

The purpose of the research paper is to outline the trends in the development of educational and scientific activities of the Ukrainian political emigration in Romania in the period between World Wars I and II; to determine the circle of emigrants who distinguished themselves in the field of science; to characterize scientific activities of emigrant researchers in this Balkan country.

The scientific novelty is in the generalization of information on the development of educational and scientific activities of Ukrainian political emigration in Romania in the interwar period, and the identification of the achievements of Ukrainian researchers who conducted research outside Ukraine.

Conclusions. After a large number of Ukrainians were forced to emigrate, they faced the problem of adapting to new conditions and circumstances and preserving their national identity. Such a problem was easier to solve in the political centers of the Ukrainian emigration, where tens of thousands of Ukrainians lived, where there was a political and intellectual elite, a network of cultural and educational, scientific, and public organizations operated, and a press was printed. The problem was more difficult to solve in recipient countries with a relatively small number of political emigrants (several thousand). That was the case with Romania.

However, despite the relatively small number of intelligentsia among Ukrainian political emigrants in Romania, the central and local emigrant public organizations performed educational activities in the form of illiteracy eradication courses, public lectures, and reading of reviews. Professional (teachers' and school) public organizations in the camps for interned Ukrainian military personnel, the Extraordinary Diplomatic Mission of the Ukrainian People's Republic in Romania, the Branch of the Ukrainian Association (Supporters) of the League of Nations, the Union of Ukrainian Emigrant Women, and the Public Relief Committee of Ukrainian Emigrants in Romania were the most notable in that sphere. Sometimes, the Romanian experts also participated in educational events related to emigration.

Political emigrants in Romania did not establish special scientific institutions but manifested themselves in various fields of science. The most famous researchers among Ukrainian emigrants, organizers of educational and scientific events were M. Halyn (medicine, history), I. Hanytskyi (applied mechanics, cooperation), D. Maier-Mychalskyi (law), K. Matsiievych (public agronomy, agricultural economics), Yu. Rusov (fish farming, ichthyology), M. Frolov (soil science), and V. Trepke (economics, public administration, history). Their scientific works were published in scientific publications not only in Romania but also in other countries.

Keywords: science, education, Romania, Ukrainian political emigration

ОСВІТА ТА НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ЕМІГРАЦІЇ В РУМУНІЇ (1920-1940)

Валерій Власенко¹, Наталія Лобко²

Сумський державний університет (Суми, Україна)

¹ e-mail: v.vlasenko@yur.sumdu.edu.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2220-2239>

² e-mail: n.lobko@yur.sumdu.edu.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3401-7295>

АНОТАЦІЯ

Метою статті є окреслення тенденції розвитку освітньої та наукової діяльності української політичної еміграції в Румунії у період між Першою та Другою світовими війнами; визначення кола емігрантів, які відзначилися на ниві науки; характеристика наукових студій вчених-емігрантів у цій балканській країні.

Наукова новизна полягає в узагальненні відомостей щодо розвитку освітньої та наукової діяльності української політичної еміграції в Румунії у міжвоєнний період, визначенні здобутків українських учених, які здійснювали наукові студії поза межами України.

Висновки. Після вимушеного виходу великої кількості українців на еміграцію перед ними постало питання адаптації до нових умов та обставин і збереження національної ідентичності. Це питання легше було вирішити у політичних центрах української еміграції, де проживали десятки тисяч українців, була політична й інтелектуальна еліта, діяла мережа культурно-освітніх, наукових і громадських організацій, виходила преса. Складніше воно вирішувалося в країнах-реципієнтах з відносно невеликою кількістю політичних емігрантів (кілька тисяч). Такою була Румунія.

Але, незважаючи на відносно невелику кількість інтелігенції серед українських політичних емігрантів у Румунії, центральні та місцеві громадські організації еміграції здійснювали освітню діяльність у формі курсів ліквідації неписьменності, публічних лекцій і прочитання рефератів. Найбільше у цій справі відзначилися професійні (учительські та шкільні) громадські організації у таборах для інтернованих українських вояків, Надзвичайна дипломатична місія УНР в Румунії, Філія Українського товариства (прихильників) Ліги Націй, Спілка українських жінок-емігранток і Громадсько-допомоговий комітет української еміграції у Румунії. Іноді в освітніх заходах еміграції брали участь і румунські фахівці.

Політичні емігранти в Румунії не створили спеціальних наукових інституцій, але виявили себе у різних галузях науки. Найвідомішими вченими серед українських емігрантів, організаторами освітніх і наукових заходів були М. Галин (медицина, історія), І. Ганицький (прикладна механіка, кооперація), Д. Маєр-Михальський (право), К. Мацієвич (громадська агрономія, економія сільського господарства), Ю. Русов (рибництво, рибознавство), М. Фролов (грунтознавство) та В. Трепке (економіка, державне управління, історія). Їхні наукові праці публікувалися у наукових виданнях не тільки Румунії, але й інших країн.

Ключові слова: наука, освіта, Румунія, українська політична еміграція

Вступ

Для української еміграції, яка опинилася в міжвоєнний період у новому суспільно-політичному, економічному, культурному та мовному середовищі, питання збереження національної ідентичності було вкрай важливим. Серед головних чинників її збереження – національна освіта і наука. Але ступінь впливу

саме цих галузей суспільного життя на емігрантське середовище відрізнявся в окремих країнах. Наприклад, у Чехословаччині існувала розгалужена мережа українських освітніх, наукових і професійних організацій, у Німеччині та Польщі – наукових інститутів і культурно-просвітницьких організацій. Ці країни були політичними центрами міжвоєнної української еміграції. Там проживала численна українська громада, перебували лідери еміграції, діяли політичні партії, культурно-освітні та наукові організації, виходила преса.

Натомість у периферійних осередках еміграції, наприклад, у Болгарії й Югославії, через недостатню кількість інтелігенції та національно свідомих українців таких інституцій бракувало. Проміжне місце між політичними центрами та периферійними осередками посідала Румунія. Тому доцільно охарактеризувати заходи української політичної еміграції щодо адаптації до нового середовища та збереження національної ідентичності за допомогою поширення освітніх інституцій і наукових студій. Незважаючи на численні публікації з історії української політичної еміграції в Румунії, бракує саме праць щодо її діяльності у науково-освітній сфері.

Виходячи із вищезазначеного, **метою дослідження** є окреслення тенденцій розвитку освітніх інституцій у середовищі української політичної еміграції в Румунії у міжвоєнний період, визначення кола емігрантів, які відзначилися на ниві науки, характеристика наукових студій вчених-емігрантів у цій балканській країні.

Огляд літератури

У сучасній українській історіографії знайшли відображення різні аспекти історії української політичної еміграції в Румунії у період між Першою та Другою світовими війнами. Серед них – хвилі еміграції¹, перебування українських військових і цивільних осіб у таборах для інтернованих², діяльність Надзвичайної дипломатичної місії (НДМ) УНР³, лідерів еміграції професора К.Мацієвича⁴,

¹ Власенко В.Н. Формирование украинской политической эмиграции в Румынии в межвоенный период (первая волна). *Русин*. 2014. № 1 (35). С. 105-120. DOI: 10.17223/18572685/35/9; Власенко В.Н. Вторая волна межвоенной украинской политической эмиграции в Румынии (зима-весна 1920 г.). *Русин*. 2014. № 2 (36). С. 270-284. DOI: 10.17223/18572685/36/17; Власенко В.Н. Третья волна межвоенной украинской политической эмиграции в Румынии. *Русин*. 2014. № 4 (38). С. 99-114. DOI: 10.17223/18572685/38/6

² Срібняк І.В. Українці в Бессарабії та Румунії, 1921-1923 рр. (таборове та позатаборове повсякдення інтернованих вояків Армії УНР). *Русин*. 2017. № 3. С. 122-136. DOI: 10.17223/18572685/49/8; Срібняк І.В., Палієнко М.Г. Уенерівська конспірація в Бессарабії: створення підпільних структур та їх організаційно-бойова діяльність на півдні України (1921 р.). *Русин*. 2018. № 3. С. 254-274. DOI: 10.17223/18572685/53/15

³ Власенко В. Надзвичайна дипломатична місія УНР у Румунії – організатор громадсько-політичного життя української еміграції. *Сумська старовина*. 2008. № XXV. С. 76-84; Vlasenko V., Toma T. Misinea diplomatică extraordinară a Republicii Populare Ucrainene în România. *Revista Transilvania*. 2018. № 9. Р. 89-96; Рендюк Т. Апогей діяльності Надзвичайної дипломатичної місії Української Народної Республіки (1921 р.). *Україна дипломатична: щорічник*. 2021. Вип. 22. С. 71-88.

⁴ Єник Л.І. К.А. Мацієвич – науковець, дипломат, громадсько-політичний діяч. *Український історичний журнал*. 2007. № 6. С. 125-135; Vlasenko V., Guzun V. Konstantin Mațievici omul de știință și diplomatul ucraïnian. *Caiete diplomatice*. 2015. № 3. Р. 20-45; Власенко В. Корифей громадської агрономії і дипломат. *Дипломатична та консульська служба у вимірі особистості*. Київ, 2016. С. 192-208; Власенко В. Кость Мацієвич – вчений-агроном і дипломат. *Зовнішні справи = UA Foreign Affairs*. 2017. № 6. С. 32-35.

доцента Ю. Русова⁵ та полковника Г. Порохівського⁶, громадських емігрантських організацій⁷, зміна кількісних характеристик еміграції⁸ та українська емігрантська преса⁹.

У працях із вищезазначених проблем йдеться переважно про політичні аспекти історії еміграції. Лише у поодиноких працях щодо персоналій містяться згадки про українські освітні інституції у Румунії або наводяться уривчасті дані про наукові студії окремих емігрантів. Натомість відсутні праці узагальнюючого характеру щодо діяльності української політичної еміграції у науково-освітній сфері.

ПЕРЕДНІ ЗАУВАГИ

У даній роботі йдеться не про всю українську еміграцію, а лише про політичну, тобто про тих емігрантів, які належали до якихось політичних партій, організацій чи рухів (прихильники Державного Центру Української Народної Республіки, гетьмана П. Скоропадського, Організації українських націоналістів тощо), дотримувалися певної ідеології (республіканізм, монархізм, консерватизм, лібералізм, націоналізм тощо), брали участь у житті емігрантських громадських організацій і сповідували ідею незалежної української державності у будь-якій її формі.

Українська політична еміграція в Румунії сформувалася внаслідок кількох хвиль і потоків у 1918-1922 рр. Її основу склали вояки армії УНР, члени повстанських загонів, які перейшли українсько-румунський кордон і були інтерновані у таборах, а також цивільні особи. За даними Громадсько-допомогового комітету української еміграції в Румунії, у 1929 р. політичних емігрантів у цій балканській країні налічувалося близько 3 тис. осіб¹⁰. Це ті, хто мав так званий «нансенівський паспорт» (сертифікат ідентичності). До цього числа не входять їхні дружини та діти. Під час Голодомору 1932-1933 рр. в Україні до неї долучилася невелика частина біженців з України (через Дністер).

Упродовж усього міжвоєнного періоду спостерігалася тенденція до поступового зменшення кількості емігрантів унаслідок репатріації (повернення на батьківщину), рееміграції (вторинна міграція до інших країн), асиміляції

⁵ Власенко В. На ниві науки і мистецтва (до біографій Юрія Русова та Наталії Геркен-Русової). *Пам'ятки: археографічний щорічник*. 2009. Т. 10. С. 212-236.

⁶ Hnat Porohivski: *asul ucrainean al Serviciului Special de Informații: publicații, documente, scrisori și fotografii* / editor: Vadim Guzun; prefață: Olga Porohivska. Cluj-Napoca: Argonaut, 2013. 458 p.; *Anchetat de Smerș: Asul SSI și liderul emigrației ucrainene din România în dosarele SBU* / Editori V. Guzun, V. Vlasenko. Cluj-Napoca: Argonaut, 2016. 740 p.; *Рогожа М.М., Рогожа М.М.* Полковник Гнат Порохівський: досвід заперечення «концепції швидкого повернення». *Zaporizhzhia Historical Review*. 2021. Vol. 5 (57). С. 86-92; Власенко В. Гнат Порохівський: штрихи до біографії емігрантського періоду (за матеріалами Галузевого державного архіву Служби зовнішньої розвідки України). «*Z Tarczq Albo na Tarczu*»: *Wojny w Historii Cywilizacji Światowej*. Monografia zbiorowa / Red. Ihor Sribniak; Międzynarodowe konsorcjum naukowo-edukacyjne im. Luciena Febvra. Warszawa-Paryż, 2022. S. 192-202.

⁷ Vlasenko V., Toma T. Activitatea Filialei din România a Asociației Ucrainene de pe Lângă Societatea Națiunilor. *Danubius*. 2018. № 36. P. 179-188.

⁸ Vlasenko V., Guzun V. Interwar Ukrainian political emigration in Romania (quantitative changes). *Analele Universității din Craiova. Istorie*. 2017. № 1. P. 51-60.

⁹ Власенко В.Н. Украинская эмигрантская периодика в межвоенной Румынии. *Русин*. 2018. № 3 (53). С. 311-327. DOI: 10.17223/18572685/53/18

¹⁰ Учасник конференції. Перша конференція української еміграції. *Тризуб*. 1929. Ч. 29-30. С. 42; 1-а конференція української еміграції Празі і Головна Еміграційна Рада. *Тризуб*. 1929. Ч. 50. С. 13.

(прийняття емігрантом мови, культури, звичаїв етносу країни перебування, втрата зв'язку з емігрантським середовищем), натуралізації (набуття громадянства чи підданства країни перебування) та природних причин (смерть). Зауважимо, що у пропонуваній роботі не йдеться про автохтонне українське населення Північної Буковини та Бессарабії. Згадки про них стосуються лише тих епізодів, які пов'язані з тамтешніми емігрантами.

ДІЯЛЬНІСТЬ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ

У Румунії перші освітні заклади еміграції з'явилися у таборах для інтернованих воїнів. Як повідомляв комендант цих таборів Г. Порохівський, оскільки, з одного боку, серед вояків 2-ї кулеметної бригади Армії УНР було чимало неписьменних, а, з другого боку, серед старшин – близько 30 колишніх вчителів і 60 осіб із середньою освітою, то у другій половині листопада 1920 р. під час перебування у м. Бельці було засновано «школи грамоти»¹¹. Після переведення наприкінці грудня того ж року українських військових до Брашова у таборі «Бартоломея» відновила роботу школа для неписьменних, у січні 1921 р. в таборі «Четацця» почали діяти курси з вивчення іноземних мов (німецької, румунської та французької). У грудні 1921 р. інтернованих передислокували до м. Орадя-Маре. У зв'язку з тим, що частина старшин виявила бажання поїхати вчитися в українські вищі навчальні заклади у Чехословаччині (на той час діяв Український вільний університет у Празі, а в квітні 1922 р. відкрилася Українська господарська академія у Подєбрадах), освітнє життя у таборі пошавилося. З метою здобуття середньої освіти було засновано студентський гурток, який перетворився на «Спілку випускників середньої школи». Спілка вчителів створила школу для неписьменних і малограмотних. Уже навесні 1922 р. неписьменність серед козаків була подолана. Одночасно розпочали роботу курси українознавства, на яких викладали історію та географію України¹².

У 1921 р., коли освітня політика Румунії в Бессарабії ще не була жорсткою щодо національних меншин, НДМ УНР у Румунії намагалася допомогти місцевим українцям в освітній сфері. Ю. Міткевич, за дорученням місії, здійснив обстеження українських шкіл в Аккерманському та Бендерському повітах і подав відповідні рекомендації¹³. К. Мацієвич інформував Міністерство закордонних справ УНР про вжиті заходи. У його листі до міністра закордонних справ УНР від 5 липня 1921 р. повідомлялося: «Наш представник у Бессарабії проф. Ганицький розпочав допомогу нашій Українській школі та вже виклопотав за нашої допомоги право на ввезення 2 вагонів підручників, якими він забезпечить нашу школу на новий навчальний рік. Маємо відкрити центральну “Просвіту” в Кишиневі. Підтримуємо, як раніше, студентські українські товариства, докладаємо зусиль, щоб забезпечити дві українські гімназії нашими вчителями»¹⁴. Але реалізувати ці плани завадили нестача коштів, зміна статусу місії з установи на громадську організацію та нова політика румунської влади у галузі освіти.

Напередодні та після ліквідації таборів для інтернованих ініціативу в освітній

¹¹ Порохівський Г. Українська військова еміграція в Румунії. *Табір*. 1929. № 11. С. 84-85.

¹² Порохівський Г. Українська військова еміграція в Румунії. *Табір*. 1930. № 13. С. 60-61, 68.

¹³ Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 525. Арк. 46-47, 49-56.

¹⁴ ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 308. Арк. 156.

сфері взяли на себе центральні громадські організації еміграції в Бухаресті. У травні 1923 р. на засіданні управи Філії Українського товариства (прихильників) Ліги Націй (ФУТЛН) була виголошена доповідь І. Літновського про організацію освітньої справи в Румунії. Пропонувалося організувати курси українознавства на кшталт народного університету. К. Мацієвичу доручили скласти анкету-звернення та прочитати пробну лекцію. Була створена спеціальна комісія у складі професорів К. Мацієвича та М. Бойченка, доктора наук Д. Маєра-Михальського, полковника П. Пиlipенка, сотника Я. Чайковського, поручика В. Трепке, а також І. Літновського та Берикета. У 1923 р. з її ініціативи відбулася низка лекцій на історичні, економічні, політичні, літературні та медичні теми. З метою створення Українського народного університету К. Мацієвич прочитав кілька публічних лекцій¹⁵, але цю ідею реалізувати не вдалося.

У вересні 1923 р. на засіданні управи ФУТЛН В. Трепке запропонував програму культурно-освітніх заходів: організувати групові заняття з окремих дисциплін, систематично читати лекції в усіх осередках української еміграції, відкрити у столиці товариство «Просвіта» та його осередки у регіонах. Фінансовою основою для її реалізації мала стати система самооподаткування (сплата емігрантами національного податку). На I Конференції української еміграції в Румунії, що відбулася у вересні 1923 р. в Бухаресті, К. Мацієвич наголосив на тому, що кошти, які накопичуватимуться від національного самооподаткування, мають витратитися тільки на благодійні та культурно-просвітницькі потреби¹⁶.

З вересня 1923 р. основні засади культурно-освітньої діяльності еміграції визначав її Громадсько-допоміжний комітет (ГДК). Так, на III Конференції української еміграції в Румунії, що відбулася у вересні 1925 р. в Бухаресті, було сформульовано такі завдання у цій сфері. По-перше, вдосконалювати знання емігрантами української мови, літератури й історії, оскільки вони вирости та навчалися під впливом російської школи, вивчали історію України крізь призму її відповідності «російській схемі». Для цього передбачалося влаштування окремих курсів і читання рефератів з окремих дисциплін. ГДК зобов'язався допомогти молоді здобути вищу освіту в українських закладах у Чехословаччині. Для цього організовувалися підготовчі курси. По-друге, використати час перебування в еміграції для підготовки кадрів адміністративного апарату майбутньої незалежної України. По-третє, використати час перебування у Румунії для знайомства з її історією, культурою та мовою. Пропонувалося створити Українсько-румунське товариство¹⁷.

Багато що з цього було виконано. За 10 років від часу скликання I Конференції української еміграції в Румунії було прочитано щонайменше 100 публічних лекцій на різноманітні теми¹⁸. Лекції читали К. Мацієвич, Д. Геродот, О. Долинюк, І. Літновський, Г. Порохівський, В. Трепке, а також Джордж Лунгулеску (George Lungulescu). Іноді надсилалися тексти лекцій відомих українських діячів, які виголошувалися для емігрантів у Румунії. Наприклад, 13 грудня 1936 р. у залі

¹⁵ Геродот Д. На службі українській справі (Про українську еміграцію в Румунії). Тризуб. 1933. № 30-31. С. 25.

¹⁶ ЦДАВО України. Ф. 4465. Оп. 1. Спр. 157. Арк. 16, 29, 44зв.

¹⁷ Третя Конференція. Тези по докладу В. Трепке «Найближчі завдання української еміграції в Румунії». Тризуб. 1925. № 2. С. 26-27.

¹⁸ Геродот Д. На службі українській справі (Про українську еміграцію в Румунії)... С. 25.

«Айнтрахт» у Бухаресті студенткою Т.Княгиницькою було прочитано лекцію художниці Н.Геркен-Русової «Войовничий Аполлон» про творчість І.Франка¹⁹. Однією з форм таких викладів були українські суботники, коли одразу виголошувалося кілька доповідей, лекцій чи рефератів. Систематичні виклади «на наукові, історичні та фахові теми» здійснювалися до кінця міжвоєнного періоду²⁰. У столиці та регіонах діяло товариство «Просвіта».

Окремі емігранти здобули вищу освіту в румунських навчальних закладах. У 1932 р. А.Івашина, Д.Геродот (Івашина) та Г.Порохівський закінчили Вищу школу адміністрування та документознавства, засновану 1928 р. в Бухаресті²¹.

У червні 1939 р. в Бухаресті В.Трепке подав голові Високого комісаріату у справах біженців Г.Емерсону доповідну записку про становище української еміграції у Румунії, в якій зазначив, що навчання у нижчих школах було обов'язковим і безоплатним, тож діти емігрантів («власників нансенівських паспортів») мали змогу в них навчатися. Гірше йшла справа зі здобуттям середньої освіти, оскільки, по-перше, дітей емігрантів приймали до середніх шкіл лише за наявності вільних місць і за плату, по-друге, діти емігрантів ще не досягли відповідного віку вступу до вищих навчальних закладів, тож емігрантів, які здобули в Румунії вищу освіту, було дуже мало²². ГДК і Спілка українських жінок-емігранток (СУЖЕ) допомагали батькам сплатити внески («такси») за навчання. З 1 січня 1937 р. до 1 червня 1939 р. ГДК надав кільком особам безповоротні позики на «сплату шкільних такс, купівлю підручників та одягу для українських школярів» на суму 19 171 лей, а Спілці українських жінок-емігранток (для жінок і дітей) – 7 500 леїв²³.

Найгіршою була ситуація з національним вихованням дітей дошкільного віку. Це питання порушувалося В.Трепке на II Конференції української еміграції, що відбулася 1932 р. у Празі²⁴. Поодинокими були випадки влаштування сезонних дитячих садків, наприклад, Українською громадою в Гевані (нині в межах міста Пітешть). Голова її управи К.Антошко зазначав, що більшість одружених українських емігрантів мали дружин іншої національності, тому в таких шлюбах діти вдома розмовляли мовою матері, а поза домом – румунською. Допомогти цьому можна було організацією дитячих садочків, літніх таборів, «де б діти, перебуваючи в цілковито українському оточенні, здобули потрібні знання з українознавства», але не вистачало відповідних кадрів²⁵. Навесні 1937 р. в Бухаресті СУЖЕ разом із жіночою секцією культурно-спортивного товариства «Буковина» організували курси української мови й інші культурно-освітні заходи (дитячі забави, феєрії тощо)²⁶.

¹⁹ Свято Івана Франка. *Тризуб*. 1936. № 45-46. С. 23.

²⁰ Геродот Д. Еміграційні справи у Румунії. *Тризуб*. 1939. № 34-35. С. 27.

²¹ Українські емігранти – абсолюенти вищої школи в Румунії. *Тризуб*. 1932. № 40. С. 24.

²² Геродот Д. Еміграційні справи у Румунії. *Тризуб*. 1939. № 32. С. 12.

²³ Геродот Д. Еміграційні справи у Румунії. *Тризуб*. 1939. № 34-35. С. 27.

²⁴ Власенко В. З історії організованого життя української політичної еміграції в Румунії у 1929-1932 рр. (За матеріалами Центрального державного архіву Болгарії). *Пам'ятки: археографічний щорічник*. 2010. № 11. С. 195.

²⁵ Антошко К. Нам треба виховувати дітей по-українськи (Лист з Гавани в Румунії). *Тризуб*. 1936. № 42. С. 7.

²⁶ Виховання українських дітей. *Тризуб*. 1937. № 21-22. С. 54.

НАУКОВЦІ ТА НАУКОВІ СТУДІЇ

У Румунії опинилося чимало українських науковців. Деякі з них походили з Бессарабії та Буковини. Уродженцем с. Гура Роша, нині Козацьке Білгород-Дністровського р-ну Одеської обл., був доктор медицини, лікар-хірург Мартирій Галин (1858-1943). Випускник Новоросійського університету та Військово-медичної академії, один із засновників Українського наукового товариства, генерал-хорунжий Армії УНР, він за часів Директорії брав участь в організації санітарної служби Армії УНР, наприкінці 1920 р. змушений був емігрувати до Румунії. Мешкав в Аккермані (нині – Білгород-Дністровський). Брав активну участь у громадському житті еміграції, був почесним головою Української громади в Аккермані, членом Товариства бувших вояків Армії УНР в Румунії (ТБВА), місцевого осередку товариства «Просвіта», членом-кореспондентом Українського лікарського товариства у Львові, упорядником «Медичного латинсько-українського словника» (Прага, 1926 р.). У зв'язку зі святкуванням 220-річчя Полтавської битви ГДК та управа ТБВА організували експедицію до місць перебування гетьмана Івана Мазепи в Румунії (Галац, Бендери). Її здійснив саме М. Галин²⁷. У 1934-1937 рр. у друкованому органі Українського військово-історичного товариства «За державність» було опубліковано його спогади про період Першої світової війни та початок Української революції²⁸.

Уродженцем Кишинєва був професор Іван Ганицький (1879-?). Після закінчення Кишинівської гімназії спочатку навчався на фізико-математичному факультеті Університету св. Володимира, потім – на механічному факультеті Київського політехнічного інституту. Працював у Луганську. З 1906 р. на викладацькій роботі у Київському політехнічному інституті, брав участь у міжнародних виставках в Берліні, Мюнхені, Празі, Стокгольмі та Цюріху. У 1917 р. він – голова товариства «Праця», ректор Київського українського народного університету, за сумісництвом заступник генерального секретаря торгівлі та промисловості УНР, брав участь у підготовці 5 торговельних договорів між УНР і країнами Центрального блоку. Був членом Головного комітету Української партії соціалістів-федералістів. У 1918 р. брав участь у створенні Українського державного університету в Кам'янці-Подільському.

На початку 1920 р. І. Ганицький працював у складі Української торгової комісії у Відні. Завдяки його ініціативі було викуплено за цінами 1918 р. і відправлено в Україну санітарний ешелон²⁹. На сторінках журналу «Воля» була опублікована його наукова праця про кооперативне законодавство³⁰. У листопаді 1920 р. у Відні з ініціативи Спілки українських журналістів і письменників були організовані академічні лекції. Серед лекторів – Д. Антонович, М. Грушевський, С. Дністрянський, О. Колесса, С. Рудницький, М. Сабат, В. Старосольський. І. Ганицький прочитав лекцію «Технічні джерела енергії в різних державах і їх використання». У січні 1921 р. лекції Спілки перетворилися на університетські курси, на базі яких утворився Український вільний університет (УВУ). І. Ганицький

²⁷ Галин М. Могила Гетьмана Мазепи. *Тризуб*. 1930. № 18. С. 14-15.

²⁸ Галин М. Спостереження і вражіння військового лікаря з часів великої війни й революції (1914-1918 роки). *За державність*. 1934. № 4. С. 237-266; 1935. № 5. С. 227-241; 1936. № 6. С. 162-188; 1937. № 7. С. 181-212.

²⁹ Чайка К. Український Червоний Хрест за кордоном. *Воля*. 1920. Т. 4. № 10. С. 483.

³⁰ Ганицький І. Закони що до кооперації в Росії й на Україні Наддніпрянській. *Воля*. 1921. Т. II. № 3-4. С. 106-110; № 6-7. С. 225-228.

був обраний заступником декана філософського факультету. Викладав дисципліни «Розвиток промисловості на Україні» та «Український кооперативний рух і його економічні засади». Восени 1921 р. УВУ перемістилися до Праги, де на урочистому відкритті виступив й І. Ганицький. Але професор не переїхав до Чехословаччини, а повернувся до Кишинєва. Голова НДМ УНР у Румунії запропонував йому посаду консула в Кишинєві, але він відмовився, виконуючи ці функції на громадських засадах³¹. У середині – другій половині 1920-х рр. учений очолював департамент комунікації Міністерства шляхів сполучення Румунії³². Останні повідомлення про участь ученого у суспільно-політичному та культурно-освітньому житті української еміграції датуються 1928 р.³³

Професором був голова НДМ УНР в Румунії, ГДК та управи ФУТЛН Костянтин Мацієвич (1873-1942). Відомий у світі фахівець у галузі громадської агрономії та кооперації, автор монографій, підручників, довідників, він не полишав наукові розвідки і в еміграції. Проживаючи в Румунії, збирав матеріали про розвиток сільського господарства в балканських країнах, які згодом використовував для написання наукових праць³⁴. Від середини 1920-х рр. мешкав у Чехословаччині, був професором Української господарської академії в Подебрадах, головою Української наукової асоціації у Празі та Спілки українських техніків сільського господарства в Чехословаччині, членом управи товариства «Музей визвольної боротьби України» і низки професійних організацій, організатором та учасником I і II українських наукових з'їздів у Празі, співробітником Українського наукового інституту у Варшаві. Його наукові та політичні праці друкувалися на сторінках таких видань, як «Вісник Українського національного конгресу», «Воля», «Зарубіжне бюро Української радикально-демократичної партії. Бюлетень», «Записки Української господарської академії в ЧСР», «Кооперативна Республіка», «Молодий агроном», «Праці Українського наукового інституту», «Сучасне і минуле: вісник українознавства», «Трибуна України», «Тризуб», «Український агрономічний вісник», «Український вісник», «Сurentul» та інші, був співавтором «Російсько-українського сільськогосподарського словника»³⁵. Проживаючи у Чехословаччині, він щороку влітку відвідував Румунію.

Уродженець Полтавщини, випускник Берлінського університету, заступник голови ГДК, доктор наук, фахівець у галузі економіки та державного управління Василь Трепке (?-1944) досліджував історію перебування гетьманів І. Мазепи та П. Орлика на території Румунії. 22 січня 1927 р. в Бухаресті виголосив доповідь «Мазепа і мазепинство», в якій провів паралелі між українськими емігрантами початку 18 ст. та 1920-х рр., охарактеризував становище різних верств українського суспільства часів гетьманства Мазепи, політику московського уряду в Україні, причини, що спонукали гетьмана перейти на бік Карла XII³⁶. У 1932 р.

³¹ ЦДАВО України. Ф. 4465. Оп. 1. Спр. 158. Арк. 85зв.

³² Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 516. Оп. 1. Спр. 25. Арк. 2.

³³ І. В. Організація і життя української еміграції в Румунії. *Вісти Українського Центрального Комітету у Польщі*. 1928. № 26-27. С. 64.

³⁴ Мацієвич К. Один з головних елементів сучасної хліборобської кризи. *Записки Української господарської академії в Чехословацькій республіці*. 1931. Т. III. Кн. 3. С. 63-85; Мацієвич К. Сільсько-Господарська політика СРСР у світлі аграрної кризи. *Праці Українського наукового інституту*. Серія: економічна. Варшава, 1931. Т. I. Кн. 1. С. 21-87.

³⁵ Власенко В. Корифей громадської агрономії і дипломат... С. 192-208.

³⁶ Свято незалежності в Румунії. *Тризуб*. 1927. № 8. С. 25-27.

опублікував на сторінках тижневика «Триzub» дві статті. У них йшлося про сприйняття постаті Мазепи європейською спільнотою, українцями загалом та українською еміграцією зокрема. Гетьман, на думку В. Трепке, цікавив еміграцію не як легендарний герой, а як борець за незалежну Україну, перший політичний емігрант, який проповідував ідею незалежної держави³⁷. У статтях він виклав результати своїх досліджень під час подорожей 1930 р. і 1931 р. Румунією. Науковець відвідав Галац (вулиця Мазепи, церква Пресвятої Діви, монастир св. Георгія), Бендери («Мазепина хата» по вулиці Аккерманській) та село Варницю. Порівнявши отриману інформацію та знайдені пам'ятки зі свідченнями молдавських літописів, він зробив висновок щодо місць смерті, поховання та перебування труни гетьмана³⁸.

В. Трепке опублікував на сторінках історичного календаря-альманаху «Червона калина» три статті, присвячені І. Мазепі. Вони близькі за змістом і способом подачі матеріалу до статей, опублікованих у «Триzubі». У першій він порівняв політичну ситуацію в Україні після Полтавської битви 1709 р. та Української революції 1917-1921 рр., визначивши спільні риси, відмінності та наслідки цих двох подій для України, охарактеризував творчий доробок таких дослідників постаті І. Мазепи, як Д. Байрон, І. Борщак, Г. Верне, М. Возняк, Вольтер, В. Гюго, Х. Кемпеле, Б. Лепкий, М. Шерер та інші. Навів нові дані академіка М. Возняка про місце і час народження гетьмана³⁹. У другій статті В. Трепке проаналізував роботи істориків про місце смерті та поховання Мазепи. Він звернув увагу на розбіжності з приводу цього в роботах Д. Бантиш-Каменського, М. Когельнічану, М. Костомарова, М. Маркевича, свідченнях Г. Герцика, хроніках молдовських літописців М. Костіна та Нікульча. Автор підтримав думку деяких істориків про те, що гетьман помер у м. Бендери (Тигіна), а похований був у церкві св. Юра (Георгія) в Галаці⁴⁰. Третя стаття була присвячена місцям перебування Мазепи в Румунії⁴¹.

У наукових заходах еміграції брав участь уродженець с. Корнешти Бессарабської губ., нині Унгенського р-ну Республіки Молдова, випускник Кишинівської духовної семінарії та Тартуського (Дерптського) університету, ґрунтознавець і агроном, директор Природничо-історичного музею в Кишиневі, професор Микола Фролов (1876-1948). Працював в університетах Петербурга, Києва й Одеси. У 1921 р. повернувся до Бессарабії. На запрошення К. Мацієвича взяв участь у I Українському науковому з'їзді (Прага, 1926 р.), де виголосив доповіді «Дослідження ґрунтів в Україні та його основні висновки» та «Сучасна методологія дослідження ґрунтів»⁴². На II Українському науковому з'їзді професор В. Чередиїв, аналізуючи здобутки українських науковців-емігрантів у 1921-1931 рр., відзначив заслуги М. Фролова у галузі ґрунтознавства⁴³.

³⁷ Трепке В. Гетьман Іван Мазепа та українська еміграція (з нагоди 300-літніх роковин його народження). *Триzub*. 1932. № 12. С. 7.

³⁸ Трепке В. Сліди і пам'ятки гетьмана Івана Мазепи в Румунії. *Триzub*. 1932. № 36. С. 3-10.

³⁹ Трепке В. Пам'яті гетьмана Івана Мазепи (з нагоди 300-ліття його народин). *Історичний календар-альманах «Червоної калини» на 1933 рік*. Львів, 1933. С. 1-4.

⁴⁰ Трепке В. На розшуках за могилою Гетьмана Мазепи. *Історичний календар-альманах «Червоної калини» на 1933 рік*. 1933. С. 18-21.

⁴¹ Трепке В. Паломництво на могилу Гетьмана Мазепи. *Історичний календар-альманах «Червоної калини» на 1933 рік*. 1933. С. 21-26.

⁴² Український науковий з'їзд у Празі. *Триzub*. 1926. № 52. С. 15-16.

⁴³ Центральний державний архів громадських об'єднань та україніки (ЦДАГОУ). Ф. 269. Оп. 1. Спр. 393. Арк. 104.

Деякі емігранти мали ступінь доктора наук. Серед них – уродженець Буковини, німець за національністю, старшина Армії УНР, активний діяч української еміграції, юрисконсульт ГДК і Комітету імені Симона Петлюри в Румунії, депутат верхньої та нижньої палат румунського парламенту, один із лідерів Української національної партії Румунії, адвокат, доктор права Денис Майер-Михальський⁴⁴. Він був закордонним співробітником Музею визвольної боротьби України у Празі. Його дружина Олена Михальська мала ступінь доктора медицини і брала участь у громадському та культурному житті української еміграції в Румунії⁴⁵.

У 1930-1941 рр. в Румунії працював уродженець Харкова, випускник Університету св. Володимира, асистент Українського державного університету в Кам'янці-Подільському Юрій Русов (1895-1961). У 1920 р. він емігрував, навчався у Віденському університеті, де 1923 р. захистив дисертацію «Риби Кам'янецького району», здобувши ступінь доктора філософії. У 1920-х рр. був доцентом Української господарської академії (УГА) в Подебрадах, Українського високого педагогічного інституту (УВПІ) ім. М. Драгоманова, Українського вільного університету й Української студії пластичного мистецтва в Празі. Відвідав кілька дослідницьких станцій із розведення риб у Чехії, працював на біологічній станції «Акваріум» у Неаполі та морській зоологічній станції в Роскові (Франція). У Румунії був організатором секції рибництва при Національному зоотехнічному інституті в Бухаресті, викладачем курсів і школи рибництва у м. Джурджу на Дунаї. Вивчав досвід рибного господарства в Греції, Німеччині, Польщі та Туреччині. У 1925-1940 рр. опублікував близько 20 наукових праць румунською, українською, французькою та чеською мовами у виданнях УГА, УВПІ ім. М. Драгоманова, Наукового товариства імені Тараса Шевченка у Львові, журналах «*Rybarski vestnik*», «*Annales de l'Institut National Zootechnique de Roumanie*», «*Notationes Biologicae*», «*Revista Crescatorului de animale*», «*Revista Stiintelor veterinare*» (Бухарест) тощо⁴⁶.

На науковій ниві в Румунії відзначилися випускники УГА в Подебрадах уродженець Харківщини Іван Кузнецов (рибництво) та уродженець с. Романівка Ольгопільського повіту Подільської губ., нині Вінницької обл., автор брошури з сільськогосподарської економії та низки статей у чернівецькій газеті «Час» Степан Радзієвський (агрономія)⁴⁷.

Висновки

Після вимушеного виходу великої кількості українців на еміграцію перед ними постало питання адаптації до нових умов та обставин і збереження національної ідентичності. Це питання легше було вирішити у політичних центрах української еміграції, де проживали десятки тисяч українців, була політична й інтелектуальна еліта, діяла мережа культурно-освітніх, наукових і громадських організацій, виходила преса. Складніше воно вирішувалося у країнах-реципієнтах з відносно невеликою кількістю політичних емігрантів (кілька тисяч). Такою була Румунія.

Але, незважаючи на відносно невелику кількість інтелігенції серед українських

⁴⁴ Галузевий державний архів Служби безпеки України. Ф. 5. Спр. 26440. Т. 2. Арк. 205-206.

⁴⁵ ЦДАГОУ. Ф. 394. Оп. 5. Спр. 15. Арк. 4.

⁴⁶ *Власенко В.* На ниві науки і мистецтва (до біографій Юрія Русова та Наталії Геркен-Русової)... С. 227-230.

⁴⁷ ЦДАГОУ. Ф. 269. Оп. 1. Спр. 393. Арк. 104. Арк. 112, 117.

політичних емігрантів в Румунії, центральні та місцеві громадські організації еміграції здійснювали освітню діяльність у формі курсів ліквідації неписьменності, публічних лекцій і прочитання рефератів. Найбільше у цій справі відзначилися професійні (учительські та шкільні) громадські організації у таборах для інтернованих українських вояків, Надзвичайна дипломатична місія УНР в Румунії, Філія Українського товариства (прихильників) Ліги Націй, Спілка українських жінок-емігранток і Громадсько-допомоговий комітет української еміграції у Румунії. Іноді в освітніх заходах еміграції брали участь і румунські фахівці.

Політичні емігранти в Румунії не створили спеціальних наукових інституцій, але виявили себе у різних галузях науки. Найвідомішими вченими серед українських емігрантів, організаторами освітніх і наукових заходів були М. Галин (медицина, історія), І. Ганицький (прикладна механіка, кооперація), Д. Маєр-Михальський (право), К. Мацієвич (громадська агрономія, економія сільського господарства), Ю. Русов (рибництво, рибознавство), М. Фролов (грунтознавство) та В. Трепке (економіка, державне управління, історія). Їхні наукові праці публікувалися у наукових виданнях не тільки Румунії, але й інших країн.

REFERENCES

- Antoshko, K.** (1936). We need to raise children in Ukrainian (Letter from Gavana in Romania). *Tryzub*, 42, 7 [in Ukrainian].
- Chaika, K.** (1920). Ukrainian Red Cross abroad. *Volia*, 10, vol. 4, 482-486 [in Ukrainian].
- Guzun, V. (Ed.)** (2013). *Hnat Porohivski: Ukrainian ace of the Special Intelligence Service: publications, documents, letters and photographs*. Cluj-Napoca: Argonaut [in Romanian].
- Guzun, V. & Vlasenko, V. (Eds.)** (2017). *Anchetat de Smersș (2016): Asul SSI și liderul emigrației ucrainene din România în dosarele SBU* [Investigated by Smersh: Ace of SSI and the leader of Ukrainian emigration from Romania in SBU files]. Cluj-Napoca: Argonaut [in Romanian].
- Halyn, M.** (1930). The grave of Hetman Mazepa. *Tryzub*, 18, 14-15 [in Ukrainian].
- Halyn, M.** (1934-1937). Observations and impressions of a military doctor from the time of the Great War and the Revolution (1914-1918). *Za derzhavnist*, 4, 237-266; 5, 227-241; 6, 162-188; 7, 181-212 [in Ukrainian].
- Hanytskyi, I.** (1921). Laws on cooperation in Russia and Dnieper Ukraine. *Volia*, 3-4, vol. 2, 106-110; 6-7, vol. 2, 225-228 [in Ukrainian].
- Herodot, D.** (1939). Emigration cases in Romania. *Tryzub*, 32, 9-14; 34-35, 26-28 [in Ukrainian].
- Herodot, D.** (1933). In the service of Ukrainian affairs (On Ukrainian emigration to Romania). *Tryzub*, 30-31, 23-27 [in Ukrainian].
- I., V.** (1928). Organization and life of Ukrainian emigration in Romania. *Visty Ukrainskoho Tsentralnoho Komitetu u Polshchi*, 26-27, 62-64 [in Ukrainian].
- Matsiievych, K.** (1931). One of the main elements of the modern agricultural crisis. *Zapysky Ukrainskoi hospodarskoi akademii v Chekhoslovatskii respublitsi*, 3, vol. 3, 63-85 [in Ukrainian].
- Matsiievych, K.** (1931). Agricultural policy of the USSR in the light of the agrarian crisis. *Pratsi Ukrainskoho naukovooho instytutu. Serii: ekonomichna*, 1, vol. 1, 21-87 [in Ukrainian].
- Porokhivskiy, H.** (1929). Ukrainian military emigration to Romania. *Tabor*, 11, 76-86 [in Ukrainian].
- Porokhivskiy, H.** (1930). Ukrainian military emigration to Romania. *Tabor*, 13, 57-68 [in Ukrainian].
- Rendiuk, T.** (2021). The peak of the activity of the Extraordinary Diplomatic Mission of the Ukrainian People's Republic. *Ukraina dyplomatychna: shchorichnyk*, 22, 71-88 [in Ukrainian].
- Rohozha, M.M. & Rohozha, M.M.** (2021). Colonel Hnat Porohivskiy: the experience of denying 'the quick return concept'. *Zaporizhzhia Historical Review*, 5 (57), 86-92 [in Ukrainian].
- Sribnyak, I.V.** (2017). Ukrainians in Bessarabia and Romania in 1921-1923 (everyday life of the UPA interned soldiers inside and outside the camp). *Rusin*, 3 (49), 122-136. DOI: 10.17223/18572685/49/8 [in Ukrainian].
- Sribnyak, I.V. & Palienko, M.G.** (2018). The UPA underground in Bessarabia: its structures and organizational and military activity in Southern Ukraine (1921). *Rusin*, 3 (53), 254-274. DOI: 10.17223/18572685/53/15 [in Ukrainian].
- Trepke, V.** (1932) Hetman Ivan Mazepa and Ukrainian emigration (On the occasion of the

- 300th Anniversary of his birth)]. *Tryzub*, 12, 6-9 [in Ukrainian].
- Trepke, V.** (1933). Searching for the grave of Hetman Mazepa. In *Istorychnyi kalendar-almanakh «Chervonoi kalyny» na 1933 rik. Lviv*, 18-21 [in Ukrainian].
- Trepke, V.** (1933). Pilgrimage to the grave of Hetman Mazepa. In *Istorychnyi kalendar-almanakh «Chervonoi kalyny» na 1933 rik. Lviv*, 21-26 [in Ukrainian].
- Trepke, V.** (1933). In memory of Hetman Ivan Mazepa (on the occasion of the 300th Anniversary of his birth)]. In *Istorychnyi kalendar-almanakh «Chervonoi kalyny» na 1933 rik. Lviv*, 1-4 [in Ukrainian].
- Trepke, V.** (1932). Traces and monuments of Hetman Ivan Mazepa in Romania. *Tryzub*, 36, 3-10 [in Ukrainian].
- Vlasenko, V.** (2014). Formation of the Ukrainian political emigration to Romania during the interwar period (the first wave). *Rusin*, 1 (35), 105-120. DOI: 10.17223/18572685/35/9 [in Russian].
- Vlasenko, V.** (2022). Hnat Porohivskyi: touches to the biography of the emigrant period (based on the materials of the Branch State Archive of the Foreign Intelligence Service of Ukraine). In **Sribniak, I. (Ed.)**. «Z Tarczq Albo na Tarczy»: *Wojny w Historii Cywilizacji Światowej*. Warszawa-Paryż, 192-202 [in Ukrainian].
- Vlasenko, V.** (2016). Corypheus of public agronomy and diplomat. In *Dyplomatychna ta konsulska sluzhba u vymiri osobystosti*. Kyiv, 192-208 [in Ukrainian].
- Vlasenko, V.** (2017). Kost Matsievych is an agronomist and diplomat. *Zovnishni spravy = UA Foreign Affairs*, 6, 32-35 [in Ukrainian].
- Vlasenko, V.** (2009). In the field of science and art (to the biographies of Yuriy Rusov and Natalia Gerken-Rusova). *Pamiatky: arkhoeorafichnyi shchorichnyk*, 10, 212-236 [in Ukrainian].
- Vlasenko, V.** (2008). The Extraordinary diplomatic mission of the Ukrainian People's Republic in Romania is an organizer of the social and political life of the Ukrainian emigration. *Sumska starovyna*, 25, 76-84 [in Ukrainian].
- Vlasenko, V.** (2014). The third wave Ukrainian interwar political emigration to Romania. *Rusin*, 4 (38), 99-114. DOI: 10.17223/18572685/38/6 [in Russian].
- Vlasenko, V.** (2018). Ukrainian émigré press in the interwar Romania. *Rusin*, 3 (53), 311-327. DOI: 10.17223/18572685/53/18 [in Russian].
- Vlasenko, V.** (2014). The second wave Ukrainian interwar political emigration to Romania (winter-spring 1920). *Rusin*, 2 (36), 270-284. DOI: 10.17223/18572685/36/17 [in Russian].
- Vlasenko, V.** (2010). From the history of organized life of Ukrainian political emigration in Romania in 1929-1932 (According to the Central State Archives of Bulgaria). *Pamiatky: arkhoeorafichnyi shchorichnyk*, 11, 185-202 [in Ukrainian].
- Vlasenko, V. & Guzun, V.** (2017) Interwar Ukrainian political emigration in Romania (quantitative changes). *Analele Universității din Craiova. Istorie*, 1, 51-60 [in English].
- Vlasenko, V. & Guzun, V.** (2015) Konstantin Matievich is a Ukrainian scientist and diplomat. *Caiete diplomatice*, 3, 20-45 [in Romanian].
- Vlasenko, V. & Toma, T.** (2018) Activitatea Filialei din România a Asociației Ucrainene de pe Lângă Societatea Națiunilor [The activity of the Romanian Branch of the Ukrainian Association of the League of Nations]. *Danubius*, XXXVI, 179-188 [in Romanian].
- Vlasenko, V. & Toma, T.** (2018) Misinea diplomatică extraordinară a Republicii Populare Ucrainene în România [The extraordinary diplomatic mission of the Ukrainian People's Republic in Romania]. *Revista Transilvania*, 9, 89-96 [in Romanian].
- Yepyk, L.I.** (2007). K.A. Matsievych is a scientist, diplomat, public and political figure. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 6, 125-135 [in Ukrainian].